

Milyen egy igazi gyermekbarát település?

Cigánd, Hódmezővásárhely, Óbuda nyerte el 2015-ben az UNICEF Gyerekbárát Település címet.

Mit tehet az önkormányzat egy olyan település kialakításáért, ahol jó gyereknek lenni, felnőni? Mitől lesz igazán gyermekbarát egy település? Az „UNICEF Gyerekbárát Település” címet 2015-ben elnyerő Cigánd, Hódmezővásárhely és Óbuda önkormányzata által tett vállalásokból és eredményekből kiderül. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatását is élvező díj 2015-ös nyerteseinek jó gyakorlataiból szemezgettünk. A díj elsősorban egy folyamatot értékelt, amelynek értelmében az önkormányzatok már eddig megtett lépéseit és jövőben megvalósítandó terveit díjazta az Értékelő Bizottság. Az önkormányzatok a pályázat és támogatás elnyerésével további kötelezettséget vállalnak az UNICEF Gyerekbárát Település program Cselekvési Terve megvalósítására, amelyet képzés nyújtásával és tanácsadással az UNICEF Magyar Bizottság Alapítvány gyermekjogi szakértői segítik.

1. Cigánd

Cigánd önkormányzata például kiemelt figyelmet fordít arra, hogy minden társadalmi felzárkóztatást és együttműködést hátráltató tényezőt felszámoljon, valamint hogy a **fogyatékossgal élő gyermekek esélyegyenlőségét** megteremtse, például a közintézmények akadálymentesítésével. A nemzetiségi kultúra megismertetésére és népszerűsítésére a nemzetiségi önkormányzat havonta előadásokat tart az általános iskolában. A hátrányos helyzetűekre is gondolt a városvezetés, hiszen a **rendszeres étkezés** biztosított számukra, és **ingyenes nyári táborok** is várják a fiatalokat. Az önkormányzat és a pedagógusok a **gyermekbántalmazás megelőzésére** is energiát fordítanak. Az általános iskolában **diákönkormányzat** működik, és az önkormányzat minden nyári foglalkoztatás alkalmával **vitakört** szervez a fiataloknak az intézmények működésével kapcsolatban. A város honlapján anonim internetes fórum biztosított, amely segíti a fiatalok véleménynyilvánítását; a hagyományos fórumokat preferálók kedvéért pedig a szintén **anonim „Ötletdoboz”** működik. Fontos része még Cigánd vállalásainak a gyermekjogok sokrétű megjelenítése és megfelelő kezelése, illetve az is, hogy a döntések meghozatala során is vizsgálják azok gyermekekre gyakorolt hatásait. Eleme a helyi politikának továbbá az is, hogy a **közintézmények működését a dolgozó szülők munkaidejéhez igazították**, ily módon biztosítva a „gyerekbárát” hivatali munkarendet. A **helyi vállalkozások** „gyerekbárát” szerepvállalására pozitív példát a sport területén találunk: az utánpótlás nevelés finanszírozása szinte kizárólag vállalkozói támogatásból történik. Az önkormányzat elkötelezett arra vonatkozóan is, hogy a **kistérségében megossa** más településekkel a kialakított „gyerekbárát” **jó gyakorlatait**: a város részt vesz az ún. Helyi Közösségi Akadémia rendszerében, amelynek lényege a jó gyakorlatok átadása és átvétele, a hasonló problémákkal küzdő települések tapasztalatcseréje.

Vecsei Miklós, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnöke, az UNICEF Gyerekbárát Település program Értékelő Bizottságának tagja laudációjában így fogalmazott:

„Bodrogszék elfeledett vidék. Olyannyira az, hogy még a Borsod megyeiek sem érzik magukénak, mintha nem ugyanaz a válság sújtaná, mintha nem ugyanaz a fájdalom marná. A lecsúszás olyan régen kezdődött, hogy már szinte mindenki az élet természetes velejárójának

tartja. A két folyó által közrezárt földnyelven élőkrol évtizedeken át csak annyit lehetett tudni, hogy a kisvasút megszüntetésével a reményt is elvesztették. A térség településeiről azóta jobbra csak árvizek, bűnügyek kapcsán lehet hallani, de azt is ritkán. A kívülről érkező azt feltételezheti, az itteni élet szürke és lassan csordogál, mint a Bodrog, amelynek egyetlen hídja nemcsak összeköt, hanem távolságot is tart.

A sorból kilógó település neve Cigánd. A háromezer lelkes kisvárost adottságai még itt is a leghátrányosabb helyzetű kategóriába sorolják, az emberek azonban nem keseregnek, és nem a körülményekre panaszkodnak, hanem a jövőbe tekintenek. A jövőt a következő generációk jelentik. A cigándiak pedig egyszerűen megfogalmazható célt tűztek maguk elé: **megpróbálják megállítani a fiatalok elvándorlását.** Ehhez mindent meg kell tenniük a gyermekekért, a gyermeket nevelő családokért. Eltökélségüket jelzi, hogy míg a környező településeken óvodákat és iskolákat zártak be, Cigánd **magas színvonalú bölcsődét** létesített. **Az óvodát szépen felújították, az épület egy sarkában a helyi érdekességeket a gyerekek számára bemutató „múzeum sarkot”** alakítottak ki. A sorba illeszkedik a jól szervezeten és lelkiismeretes munkatársakkal tevékenykedő **gyermekvédelmi szolgálat.**

Cigánd bekapcsolódott a Magyar Máltai Szeretetszolgálat felügyelete mellett zajló **Gyerekesély Programba.** A kisváros pedagógiai szakszolgálat a dolgozók leterheltsége ellenére **korai fejlesztéssel** bővítette tevékenységét, mert a szakemberek pontosan tudják, hogy a gyermekek életének első szakaszában, 0-3 éves kor között tehetnek a legtöbbet azért, hogy a bennük rejlő képességek később szabadon kibontakozhassanak. Ez akkor is így van, ha erre a feladatra nincs pénz és nincs hozzá elég ember. Cigándon volt erő a nehezebb utat választani. Talán azért is, mert az esélyekkel fukarkodó világukban megértették, hogy az igazi lehetőség ritka kincs, amit nem szabad elengedni. A tehetetlenséget mindig meg lehet magyarázni, magyarázatokból viszont nem lehet jövőt építeni.

Az óvodában és az iskolában étkező gyerekek a település határában a Start közmunkaprogramban termelt zöldségekből főzött ételt eszik. Ebéd után az iskola mellett kialakított műfüves pálya várja a gyerekeket, a **sportegyesület aktív programokkal tölti ki a délutáni órákat.** A diákok nemcsak nyolcadik osztályig kapnak támogatást, az önkormányzat **szakképesítés megszerzésére ösztönöz** mindenkit.

Ha a felismerések kitartással párosulnak, a Cigándon felnövekvő generáció alapélménye már nem az unalom és a kilátástalanság lesz. Akkor pedig az idő sem telik már majd annyira lassan, unalmasan.

A következő generációk sorsáért viselt és vállalt felelősségéért, a jövőbe fektetett erőfeszítéseikért úgy gondoljuk, Cigánd városa méltón és büszkén viselheti az UNICEF Gyerekbárát Település címet.”

2. Hódmezővásárhely

Hasonlóan komoly vállalásokat valósított meg Hódmezővásárhely is. A csongrádi városban **megszüntették a szegregált oktatást**, aminek része volt a pedagógusok szemléletformálása is. Az **integrált oktatási modell** és a **hátránykompenzációra törekvés** már az óvodában elkezdődik. Ennek köszönhetően egyre inkább jellemző, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek is tovább jutnak felsőbb iskolákba. A rászoruló gyermekeket ráadásul **nyáron ingyenes étkeztetéssel** várják, illetve – helyi vállalkozások és civil szervezetek szerepvállalásával – a tehetséges gyermekek számára külön **ösztöndíjakat** is létrehozta. Az önkormányzat **ingyenes iskolabusz-járáttal** is segíti a családokat, hogy a város külterületeiről is biztonságosan bejussanak a gyermekek az óvodába/iskolába. A „Szent István város-rehabilitáció” keretein belül a szociálisan hátrányos **lakóterületek minőségét** is javítani

kezdték. Hódmezővásárhely szintén kínál **ingyenes iskolai tanszercsomagokat** a fiataloknak, illetve figyelmet fordítanak az **akadálymentesítésre** is. A **Kagylóhéj Gyermekjóléti Központ** egyik prioritása lett a gyermekvédelem (ingyenes zöld szám, éjjelnappal hívható **krízisvonal**), illetve a **gyermekbántalmazás prevenciója és felismerése**, melyhez ingyenes tájékoztató anyagokat is biztosítanak a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai, valamint az érintettek számára. Hódmezővásárhely szintén belekezdett a **gyerekbárát közigazgatási** intézményrendszer kialakításába (a gyermekkel érkező/várandós ügyfelek esetében soron kívüli/ügyfélfogadási időn túli fogadás; játszószarok, pelenkázó helyiség), és a 2015-ben elfogadott helyi Gyermekjogi Stratégia alapján az önkormányzati döntések előkészítésekor, végrehajtásakor és értékelésekor meghallgatják a **gyermekjogi referens** szakmai véleményét. A **gyermekközpontú költségvetés** keretében az önkormányzat saját bevételeinek közel 20%-át fordítja gyermekekkel kapcsolatos kiadásokra. **Helyi vállalkozások** bevonásával és adományaiknak köszönhetően évek óta megrendezésre kerül a Városi Gyermekkarácsony. A **Városi Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzat** aktívan dolgozik a város fiataljaiért, és számos programot szerveznek évről évre (pl. hátrányos helyzetű gyermekeknek kézműves foglalkozások, gyermekosztály jótékony segítése, 24 órás játékok). A városban olyan intézkedésre is találunk példát, amely kifejezetten a **fiatalok kezdeményezésére** valósult meg (pl. BMX és gördeszkapálya létrehozása).

dr. Tausz Katalin, szociálpolitikus, egyetemi tanár, az UNICEF Gyerekbárát Település program Értékelő Bizottságának tagja, ekképpen méltatta az önkormányzatot:

*„Hódmezővásárhely nem csak azért került a díjazottak közé, mert pályázata magas színvonalon teljesítette a gyerekbárát település felhívás feltételrendszerét. Ilyen pályázatot más településekről is benyújtottak. Az Értékelő Bizottság különösen magasra értékelte és más települések elé példaként állítja azt az évek óta intézményesen folytatott munkát, ami az **iskolai szegregáció felszámolására** irányul. A hódmezővásárhelyi **integrált oktatási modell kialakítását** is mintaszerűen alapos előkészítő munka előzte meg. A gyerekekkel, a szülőkkel és tanárokkal a küldő és a befogadó iskolákban folytatott beszélgetések, fórumok, különféle tájékoztató alkalmak is bizonyították, hogy az érintettek partnerként kezelése, a folyamatokba történő érdemi bevonása nélkül, bármilyen jó szándékú is a kezdeményező, nem valósulhat meg sikeresen egy anti-szegregációs program. Az iskolai anti-szegregáció eredményességét a mérhetetlen tényezőknön, például a gyermeki jogok kiteljesedésén vagy a pszicho-szociális ártalmak csökkentésén kívül jól mutatják az iskolai lemorzsolódási adatok is. Az önkormányzat ugyancsak ritka kivételként és egyben követendő példaként **monitorozza** az integrációs program alakulását, a kötelezően ellátandókat meghaladó szolgáltatásokkal (iskolabusz, ingyen tanszer az alsó tagozatban stb.) is támogatja a gyermekek tanulását. Mindezek alapján a Hódmezővásárhelyen a gyermekek érdekében végzett munka hozzájárul a gyermekek jogainak, mindenekelőtt **a jó és az esélyegyenlőséget biztosító oktatáshoz fűződő jogának kiteljesítéséhez.**”*

3. Óbuda

Óbuda is elsődleges célként kezeli a **társadalmi felzárkóztatást** és a fogyatékkal élő gyermekek esélyteremtését. A rászoruló gyermekek számára a III. kerületi önkormányzat **rendszeres étkeztetést** biztosít, illetve az **oktatásban való részvételhez szükséges eszközöket** is megadják nekik. Az étkeztetés biztosítása nemcsak a normatív állami és a célzott önkormányzati támogatások formájában valósul meg (pl. **étkeztetési támogatás, nyári gyermekétkeztetés**), hanem a kerületben működő, a gyermekeknek ingyenes reggelit

kínáló civil szervezeteknek az önkormányzat általi támogatása is elősegíti azt. Óbudán a rászoruló családok **beiskolázási segélyt** igényelhetnek, emellett **szociális tanulmányi ösztöndíj** is elérhető, amelyet egészen a felsőoktatásban való részvételig megkaphatnak a fiatalok (**Óbudai Továbbtanulási Támogatás**). Óbudán kísérleti **programot** is indítottak a **gyermekbántalmazás megelőzése érdekében** a III. kerületi Rendőrkapitánysággal. A 14 év feletti **iskolai prevenció** célja egy olyan „információs, kommunikációs hálózat létrehozása, amelyben minden intézmény, diák, szülő, pedagógus hathatós segítséget talál, informálódik a fiatalokat veszélyeztető problémákról, válaszokat és segítséget kaphat ezek megoldására”. Az Óbudai Családi Tanácsadó és Gyermekvédelmi Központ tevékenysége is sokrétű: az elmúlt években többféle gyermek- és családvédelmi projektet valósítottak meg (pl. „Családi kincsesvár Óbudán!”), emellett a központ minden évben **gyermekvédelmi tanácskozást** tart, amelyen a jelzőrendszer tagjainak előzetes tájékoztatását figyelembe véve átfogó értékelés készül a jelzőrendszer éves működéséről, és szükség szerint javaslatot tesznek annak javítására. A kerületben működő **Óbuda-Békásmegyer Ifjúsági Önkormányzat (ÓBIÖK)** lehetőséget biztosít a kerületi fiataloknak a véleménynyilvánításra, az őket érintő döntések meghozatalában való részvételre (pl. közreműködtek az Óbudai Továbbtanulási Támogatás feltételrendszerének kialakításában). Ez a fórum a **fiatalok kezdeményezésére** indult, illetve a **részvételükre** épülő programoknak is fontos terepe: az ÓBIÖK szervezett már ifjúsági sportnapot, adománygyűjtést rászoruló gyermekek javára, illetve pályázatot hirdetett a kerületi általános és középiskolás tanulók számára a helyi logó megtervezésére. Az önkormányzat és az ÓBIÖK évente egy alkalommal **ifjúsági közmeghallgatást** tart a 14-25 éves korosztály számára (ez a legelső alkalommal három témát ölelt fel: közbiztonság, környezetvédelem, közösségi szolgálat). Az önkormányzat pályázata tartalmazta III. kerületi óvodások és iskolások rajzait, amelyben a gyermekek lerajzolták, hogy milyen városban szeretnének élni, mit jelent számukra a gyerekbárát település.

Dr. Radácsi László, vállalati felelősségvállalási szakértő, az UNICEF Gyerekbárát Település program Értékelő Bizottságának tagja, így méltatta a nyertes fővárosi kerületi önkormányzatot:

„Az UNICEF Gyerekbárát Település program céljai sokrétűek ugyan, de üzenete világos. Az elismerő címet olyan települések nyerhetik el, amelyek nem egy-egy programon keresztül, hanem rendszerbe ágyazottan örködnék a gyermekek jogai felett, és nem eseti jelleggel, hanem intézményesítetten biztosítják a fejlődésükhöz szükséges feltételeket. Az ilyen jól működő rendszereket bemutató pályázatok közül is kiemelkedik a budapesti III. Kerület pályázata, amelynek egyik legfőbb erénye a kötelező megfeleléseken túlmutató, a gyermekekért dolgozó szervezetek együttműködését bemutató példák sokszínűsége. A méltatásban ezekből a partnerségekből szemezgettem.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai példás együttműködésben dolgoznak annak érdekében, hogy már a veszélyeztető okok kialakulása előtt értesüljenek a problémákról és szükség esetén be is avatkozassanak.

A költségvetésben a gyerekekre vonatkozó támogatásoknak nemcsak abszolút nagysága és a teljes költségvetésen belüli aránya példaértékű, de a kedvezményezettek listájából az is kiderül, hogy az Önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a hátrányos helyzetű gyerekek ellátására. Az Önkormányzat – törvényi kötelezettségének megfelelően – természetesen biztosítja az arra rászoruló gyermekek számára a rendszeres étkezést és az oktatásban való részvételhez szükséges eszközöket. Emellett viszont támogatja azokat a civil szervezeteket is, amelyek több helyszínen is reggelit kínálnak a gyerekeknek és fiataloknak, így sokszorozva meg az ellátáshoz való hozzáférés esélyét.

Bár a bölcsődéknek már nem hivatalos feladata a korai fejlesztés, a kerületi **bölcsődék** – támaszkodva az ott dolgozók szakmai tapasztalatára és a meglévő tárgyi infrastruktúrára – továbbra is **felkínálják az integrált fejlesztés lehetőségét**. Ezen a területen szintén **együttműködnek civil szervezetekkel**.

A 2014-ben megalakult **Óbuda-Békásmegyery Ifjúsági Önkormányzat** tagjai meghívottként részt vesznek a Képviselő-testület és a bizottságok ülésein, és ők maguk is tájékoztatják a kerület fiataljait a legfontosabb kerületi döntésekről.

2013-ban az Önkormányzat **hatásvizsgálatot** végzett a szociális ösztöndíj hatékonyságáról. A kutatás kimutatta, hogy az ösztöndíjban részesülő gyerekek a családban pozitív példát mutatnak a testvérek felé, önbizalmuk és elkötelezettségük növekszik.

Kiemelkedő a kerületben működő **vállalkozások aktivitása** a gyermekközpontú fejlesztésekben, a gyerekbarát tevékenységekben. Egy 125 ezer fős településen természetesen rengeteg vállalkozás működik, ugyanakkor példaértékű, hogy **a pénzügyi adományokon túl a támogatások sok formája van jelen: az önkéntes munka, a pro bono szolgáltatás (pl. rágcsálóirtás, gyermekszállítás, étkeztetés), a tárgyi adományozás**.

A **közösségi tereknek** nemcsak számossága irigylésre méltó, de az a tudatosság is, amellyel az Önkormányzat és a vele együttműködő szervezetek kihasználják ezeket a tereket a **közösségi, fejlesztési, tanácsadási programok helyszínéeként**.

Összességében elmondható, hogy a III. kerület nemcsak részolgált az UNICEF Gyerekbarát Település cím elnyerésére, de várakozásaink szerint nagy hozzáadott értékű tagja lesz annak a formálódó közösségnek is, amely a **legjobb gyakorlatok megosztásán** keresztül munkálkodik a gyermekek számára élhetőbb települések fejlesztésén.”